

Tala til seyðarhøvdaveitsluna í Havnar Klubba 28 nov.

Gott kvøld.

Fyrst av øllum vil eg takka stigtakarunum fyri, at eg eri boðin her í kvøld at bera nøkur orð fram. Tað er mær ein sannur heiður. Gott at síggja, at veitslurómurin er í hásæti, ja sum tikið verður til "Frótt er høvur av fullum maga"

Siður er á heystardegi at fletta seyð, svevja, svíða og eta besta krásið, seyðarhøvdið. Mangan havi eg verið við í vási, tá flett hevur verið, har eg m.a. fekk til uppgávu at røra í, meðan svavt varð, og síðani tá ið høvdini vórðu sviðin.

Sjálvt um seyðarhøvdaveitslurnar eru eitt nýggjari fyrbrigdi, so er tað gamal siður at svíða og eta seyðarhøvd, kjálkan, tunguna, eyguni, ja enntá fyrr varð heilin etin morlaður saman við eplum. Sum smágenta var hetta yndiskostur og serligur veitsludámur kring døgurðaborðið, tá ið seyðarhøvd stóðu á matskránni. Tá ið vit sum børn, høvdu fingið bestu bitarnar, so tók mamma mín skemtiliga til "at nú var bert nakkaspikið og feittið rundan um oyrini eftir til pabba".

Søgan við seyðarhøvdaveitslum er bæði long og drúgv, ja heilt aftur í 974 vita vit um elstu seyðarhøvdaveitsluna, sum varð hildin í Hovi. Hesa fari eg nú at hugleiða eitt sindur um.

Hov, sum er ein av elstu bygdunum í Føroyum, hevur havt hov, har ofrað varð til teir norrønu gudarnar. Tað var í Harrans ári 974, at blótveitsla var í Hovi, har ið høvuðsrætturin til veitsluna vóru seyðarhøvd.

Tað var eitt heystið á veturnætrum hjá Havgrími høvdingi í Hovi, at blót skuldi vera, har ofrað varð til Óðin og Tór. Mangar fyrireikingar vórðu gjørdar sum vera man. Søgan eg fari at siga frá er hjá Havgrími, har seyðarhøvdini vóru sviðin. Tað er her, at heitið "Við svidnaeldar" stavar.

"Húskallarnir sótu við svidnaeldar og eyðvitað sótu teir ikki tigandi.

Sett var niður á Einar suðuroyingi, og rikið honum uppí nasarnar, at hann skuldi heldur verið hjá skyldmonnum sínum i Skúvoy, tí hann helt altíð við teimum.

Einar helt fyri, at tað kundi gera tað sama, skúvoyingar vóru líka góðir menn som hovbingar, ið hann nú hevur verið so leingi ímillum og kendi til fulnar."

Siður var at borðreiða til blótveitsluna við seyðarhøvdum, blóðmøri og súpan. Høvdini vórðu sviðin og klovin, og blóðmørunin mátti ikki vera ósoltin, men heldur í feitara lagi.

Tann, ið dugdi væl at gera blóðmør, varð sera væl umhildin, hetta høvdu arbeiðskonurnar at gera, meðan húskallarnir skóru ullina av og sviðu seyðarhøvdini.

Ein sneis varð stingin ígjøgnum nøsina á seyðarhøvdinum, og so varð høvdið hildið yvir eldin. Hetta at sviða seyðarhøvd varð hildið at vera mannminkandi arbeiði.

Ein annar maður, ið var hjá Havgrími, æt Eldjarn Kambhøttur. Hann var skyldmaður Havgríms, var seyðamaður og røktaði mest seyðin á Hovskambi. Hann hevði ikki besta orðið á sær.

Eldjarn var firtin um, at hann var settur til at sviða seyðarhøvd, tí seyðamaður, ið hevði verið burtur allan dagin, plagdi at hava frið um kvøldið. Einar suðuringur skar ullina av høvdinum, sum hann legði til arbeiðsfelagar sínar, ið lægri stóðu í meti og hvørt arbeiði var at sviða og skrava ullina av.

Orð ókst av orði millum Eldjarn og Einar. Eldjarn, ið helt hetta vera mannminkandi og vanvirðisligt, brá sær á og legði ta brennandi sviðisneisina um grúgvusteinin, so hon fór tvey og høvdið fór rullandi yvir ímóti Einari, ið legði til høvdið við øksini, sum hann hevði í hondini, so høvdið feyk ímóti knæi Eldjarns framvið grúgvuni og yvirum, har kvinnurnar gjørdu blóðmørin og so í ein bolla við blóði.

Rokið stóð undir bitarnar og kvinnurnar leikaðu í sum óðar. Menn fóru til hendurs og mitt í ruðuleikanum reikaði Eldjarn við sviðusneisastumpinum á lofti, rópaði og geylaði, at Einar hevði vanhalgað blótveitsluna. og slóð hann síðani Einar harðliga á økslina við sneisastumpinum. Sinnið rann at Einari, hann kendi sær mein av slagnum og eisini mannminkan av at verða sligin við eini sviðisneis. Hann slóð Eldjarn í høvdið við øksini og hol kom á, og hann fall í óvit. Blóð fleyt á gólvinum og róp kom í. Har var alblóðugt í høvdarúgvuni í Hovi á sinni. Eftir hetta stakk Einar av húsum.

Nakað av hesum eru brot úr Hovs søgu hjá Jákupi Berg, sum er byrjanin til høvdingastríðið í føroyinga søgu, hvar ið tykkum kunnugt bæði Havgrímur, Brestir og Beinir og Sigmundur lógu eftir á. Tað, sum skuldi byrja við einari festligari seyðarhøvdaveitslu í høvdarúgvuni í Hovi endaði í blóðugum bardaga, har menn lógu eftir á.

Vónandi hava fyrireikingarnar til hesi svidnu høvdini, ið etin verða í kvøld gingið friðarligari fyri seg enn í høvdarúgvuni í Hovi á sinni.

Í Suðuroynni verður enn tikið til ”Sum í høvdarúgvuni í Hovi”, tá sipað verður til stríð um eitt hvørt.

Friðarligari gekk tað tó ikki fyri seg, tá eg á fyrsta sinni trein inn í fólkafloksrúmini á Gl. Apoteki, tá var tað sum í høvdurúgvuni í Hovi, har sviðuneisar fuku um rúmið. Húskallarnir, teir vóru 7 í tali, høvdu loksins fingið eina húsfrúgv. Gleðin var stokkut. Hesir, sum høvdu vónað, at kaffi, køkur bollar og hunangur fór at standa á borðinum til fundirnar, máttu kenna sviðan og ásanna, at tað ætlaði hendan nýggja modernaða húsfrúgvinn sær ikki.

Ja, uppá ein máta kann ein væl skilja tað, nú teir høvdu so glett seg at fáa eina veruliga húsfrúgv, sum kundi ganga teimum til handa.

Ruðuleikin bleiv stórur, hvør skuldi nú kóka kaffi, seta á borðið, standa fyri breyði, kjøti, smøri og øllum tí lekra at hugna sær við til týsdagsfundirnar. Eftir tógvið stríð valdaði friður aftur í fólkafloksrúminum, millum húskallar og húsfrúgv. Endin var, at Jørgen setti á borðið, Jacob tók kjøt við, Óli kókaði egg, Harra Mikkelsen, sum jú er heilsølumaður, tók skúmfidusar við, ja undan jólum kom hann enntá við jólanissuskúmfidusum klæddum við sjokulátu og Jógvan á Lakjuni stóð fyri andaligu føðini. Prinsessan sat við borðendan so svinn og tók fyri sær av øllum krásinum, sum menn komu við.

Ja menn skuldu veruliga venja seg við hesar Javnstøðutíðir.

Ja neyvan høvdu menn gruna um, hvat hesar nýggju tíðir vildi viðføra, tá eg bleiv ringd upp á sinni og biðin um at stilla upp fyri Fólkaflakkin.

Uppstillingarfundur hevði verið í Pálstovu. Har sótu menn so langt eygað rakk. Eg sum júst varð komin heim eftir loknan lestur í Danmark og vildi seta meg inn í, hvat gekk fyri seg í føroyska samfelagnum nú tað stundaði móti lógtingsvali, kendi á mær, at eg mátti vera vilst.

At eg so kvøldið eftir varð ringd upp av Óla Breckmann gjørdi meg ikki minni bilsan. Í horninum hoyri eg ”Ja gott kvøld hetta er Óli, Óli Breckmann. Eg ætlaði at vita, um vit kundu lokka teg at stilla upp fyri Fólkaflakkin. Vit hava sum tú nokk sást í gjárskvøldið, eitt sindur trupult við at fáa konufólk á listan”

Well eg hugsaði við mér sjálfvari, Ja tað skilji eg væl, men fínt, eg segði ja beinanvegin. Tað skuldi ikki standa á.

Tað, sum eg so ikki visti av var, at Óli Brechmann hevði beint frammanundan ringt til pápa mín og biðið um vælsignilsi um, at hann kundi biða meg um at stilla upp. Hetta fekk eg at vita væl seinni, tí pápi mín stólaði tó so mikið á uppá meg, at hann helt at eg nokk megnaði at svara fyri meg sjálv.

Ná men hetta skilti ongantíð Óla og meg sum eftir tann dag, fingi eitt tætt vinarband.

Ja ikki altíð er tað lætt at navigera hjá monnum í hesi javnstøðutíð, og nú skulu menn heilt úr Barentshavinum heim at passa børn – tann umvenda verð. Men hvat hevði lívið ikki verið keðiligt, eisini tað politiska lívið, við bara tí eina kyninum.

At enda fari eg at taka eitt ørindi úr sjónleikinum ”Við Svidnaeldar”, sum pápi mín bað Jákup Berg skriva til næmingar í Vágs skúla.

Hví er manna lyndi so vøkkult og vilt
sum havið, ið veldið við hvørt
og so logn stilt !
Hvi er gjálv í barmi so ofta og gerð,
o maður, o maður á tínari ferð

Takk fyri og framhaldandi góða veitslu. Fari somuleiðis at ynskja tykkum øllum og tykkara familjum eini gleðilig jól.